

нами описувалися наступні способи взаємодії студентів-практикантів з учнями: створення ситуацій успіху, допомога учням у подоланні страху перед наступною діяльністю, стимулювання групової діяльності, спонукання до виконання дій, наявність зворотного зв'язку, а також емоційність і ступінь творчої організації діяльності та спілкування на уроці.

Таким чином, окрім дослідження рівня розвитку комунікативної культури на початковій і підсумковій стадії експерименту, у кінці кожного технологічного етапу ми проводили контроль динаміки індивідуального, міжкультурного та професійного аспектів комунікативної культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспект): Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. – 14.03.2001. – Х., 2000. – 471с.: іл. – Бібліогр. – С. 395 – 471.
2. Дарійчук Л. П. Педагогічні умови формування комунікативних умінь у студентів негуманітарних спеціальностей засобами англійської мови: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Інститут педагогіки АПНУ. – К., 1999. – 18с.
3. Заболотська О.О. Формування індивідуальності майбутніх учителів іноземних мов: Монографія. – Херсон, Айлант, 2006. – 244 с.
4. Лучкіна Л. В. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін: Дис. ... канд пед. наук: 13.00.02. – К., 2000. – 232 с.

УДК 371.147

Т.В. Симоненко

СТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті проаналізовано можливості стилістичного аналізу тексту в роботі над формуванням професійних мовнокомунікативних умінь та навчочок студентів-філологів

The article is focused to the analysis the possibility stylistic analysis of text in the work of the formation professional language skill and experience of the students.

Нині теоретико-практичні розвідки в царині методики навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах та ВНЗ спрямовані на розробку шляхів і засобів формування комунікативної компетенції випускників. Про що йдеться насамперед? Результати сучасних досліджень з лінгвістики спілкування, методики навчання слов'янських мов переконують у тому, що школярі чи студенти повинні бути не просто грамотними, вправними щодо знань певних правил з мови, знання яких можна перевірити, наприклад, через тестову систему, а бути компетентними. Компетентність в усьому (у сфері лінгвістики чи сільського господарства, математики чи дизайну одягу) забезпечується тільки трьома складовими: а) це добре знання предмета розмови чи діяльності; 2) досвід; 3) ставлення людини до того, що вона робить, говорить тощо.

Вища філологічна освіта вимагає від випускника бакалаврату й магістратури ґрунтовних знань з різних розділів мови та літератури. Серйозними комунікативними показниками якості знань є наявність у випускників філологічних факультетів умінь і навчочок роботи з текстом різних стилів та жанрів. Навчитися аналізувати текст – це тільки перший крок, що дасть змогу відчувати мовну виразність, довершеність, палітру мовних засобів, що притаманні тому чи іншому стилю мовлення, водночас це передумова до створення власних текстів (навчальних, виховних, естетичних, креативних тощо). Учителю-філологу протягом навчання в університеті має оволодіти сумою мовнокомунікативних умінь

редагувати, створювати, аналізувати, конструювати тексти. Це показник його професійних умінь та навичок, що й становлять в цілому лінгвістичну компетенцію фахівця.

Під час професійного зростання студента-філолога визначальну роль має напрям роботи, який являє собою суцільний набір аналітичних вправ і який, як зазначає В.Я. Мельничайко, “у практиці викладання прийнято називати мовним розбором” [2: 3].

У процесі набуття лінгвістичної (мовної) компетенції (одна зі складових професійної мовнокомунікативної компетенції) мовні розбори займають чільне місце, оскільки мають декілька лінгводидактичних функцій:

а) інтегративно-аналітична – інтегрують раніше набуті знання та їх застосування під час аналізу конкретно відібраних мовних одиниць);

б) науково-дослідницька – формують здатність самостійно аналізувати й давати оцінку (інтерпретувати) мовні одиниці різних рівнів.

Мета статті – показати шляхи та засоби формування лінгвістичної, предметної, прагматичної компетенцій студентів-філологів (складових мовнокомунікативної компетентності) на прикладі одного з видів роботи під час вивчення дисципліни “Стилістика” (для студентів 4-го курсу спеціальності “Українська мова і література”) – стилістичного аналізу тексту (САТ).

САТ – комплексний вид роботи, що дає змогу вирішити упродовж вивчення дисципліни досить значні та важливі для студентів методичні завдання: розвивати мовнокомунікативну компетенцію студентів шляхом активізації знань з орфоєпії, лексики, морфології і синтаксису та сприяти виробленню вмінь перетворювати суто теоретичні знання в практичні навички – функціональну комунікацію; формувати професійну мовнокомунікативну компетенцію майбутнього словесника за допомогою самостійного стилістичного аналізу, що виконується студентом на основі вже набутих знань про стилі мови та мовлення; саме САТ (як методичний прийом) розкриває можливості щодо розвитку в студентів дискурсивної (прагматичної) компетенції, оскільки сприяє дослідженню специфічних компонентів тексту, стилістичних ресурсів мови, мовленнєвих структур, що належать певній епосі, конкретному періоду творчості носія мови (письменникові, політичному діячеві, пересічному громадянину та ін.); САТ забезпечує розвиток комунікативних умінь студентів, а саме: будувати тексти різних стилів та жанрів, наприклад, формувати вміння висловлюватися в науковому, діловому, публіцистичному, художньому стилях, які є основними під час професійного спілкування вчителя. Крім того, САТ уможливує реалізацію принципу новизни навчального матеріалу упродовж опрацювання курсу “Стилістика”, оскільки комплексний аналіз кожного нового тексту завжди має власні особливості, своєрідну структуру та виражальні можливості, мовні засоби тощо.

На нашу думку, САТ у межах аудиторного опрацювання повинен мати чіткий лінгвістичний характер і становити цілісний, послідовний опис, що демонструє знання основних мовознавчих понять та категорій лінгвістики, відомостей з теорії літератури, вміння оцінювати мовні одиниці (ресурси) в тексті, формулювати й висловлювати інформацію за допомогою наукового стилю мовлення. Вважаємо, що САТ можна співвіднести з таким мовленнєвим продуктом, як “лінгвістичне есе” (“Наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються вишуканістю форми” [1: 266]).

Пропонуємо студентам виконувати САТ за такою схемою:

1. Зовнішня характеристика тексту із зазначенням автора, заголовку, загальної характеристики змісту, жанру, попередніх висновків про стильову належність;
2. Основні функціональні можливості стилю, сфера реалізації;
3. Зміст та структурні характеристики тексту: тема, комунікативна мета, форма мовлення (усна/писемна), форма мовленнєвої діяльності (монолог/діалог), тип мовлення (опис, розповідь, роздум); комунікативний аналіз тексту (основні слова, засоби зв'язку між ними, комунікативні блоки, особливості композиції);
4. Порівняльний аналіз мовних засобів: орфоєпія, словотвір, морфологія, синтаксис.

Можливості САТ за пропонованою схемою, а також кінцевий мовленнєвий продукт (“лінгвістичне есе”), який студенти можуть в окремих випадках подавати викладачеві у вигляді письмової відповіді, покажемо на прикладі САТ історичної тематики.

“ІЗ БІОГРАФІЇ МАРІЇ БАШКИРЦЕВОЇ”

...У дитини великий хист до музики й різних наук, їй легко даються мови.

У дванадцять років Марія вже добре знає французьку, англійську, італійську, давньогрецьку, латину. Вона цілі дні проводить з ретортами і колбами, ставлячи різні досліди, в оригіналі читає Гомера, Шекспіра, Бальзака, Гайне і навіть починає писати історичний роман, який швидко закинула через “брак часу”.

Захоплені родичі постійно демонструють цього вередливого вундеркінда своїм знойомим. Марію привчають до того, що в її житті повсюдно мають супроводжувати голосні тріумфи, бо вона для них народжена.

Дівчинка починає вести французькою мовою щоденник, у якому записує всі свої успіхи. Наївні дитячі ламентации, сповіді в самообожнюванні, літературні ремінісценції перемежовуються з тонкими спостереженнями і влучними характеристиками людей, високими вимогами до себе в навчанні (“Я взялася за розподіл годин своїх занять... Десять годин роботи щоденно”). Вона прагне знати й історію, і літературу, і філософію, і природничі науки, щоб здивувати тими знаннями увесь світ. На менше Марія, певно, ніколи не погодиться. На менше здатні й інші.

Небезпечно, якщо в дитини багато талантів і претензій. З таких найчастіше виростають претензійні дилетанти, бо вони не можуть зосередитися на чомусь одному й цілковито йому віддатися.

Така небезпека загрожує і Марії.

(Текст узято з книги: Слабошпицький Михайло. Марія Башкирцева (Життя за гороскопом) (Передмова П. Загребельний). – К.: Ярославів Вал, 2008. – 272с.).

Стилістичний аналіз тексту (САТ).

Текст “Із біографії Марії Башкирцевої” (автор: М.Слабошпицький) міститься в книзі “Марія Башкирцева” інформує читача про факти життя відомої художниці з України, яку поважав увесь Париж. Основний жанр тексту – нарис. Стиль – художній, підстиль – епічний (прозовий).

Основні риси художнього стилю повною мірою реалізуються у пропонованому тексті, а саме: текст увиразнюється засобами усно-розмовного стилю сучасної літературної української мови; основний словесний виклад – розповідь про дитячі роки відомої художниці – Марії Башкирцевої.

Основне призначення художнього стилю – впливати засобами художнього слова через систему образів на почуття читачів, формувати моральні якості та естетичні смаки. Темою пропонованого тексту є узагальнення фактів біографії Марії Башкирцевої. Комунікативна мета автора – подати інформацію якомога детальніше з метою ознайомлення читача з постаттю відомої художниці, вказівки на обдарованість дівчини щодо вивчення багатьох мов, зацікавленості серйозними науками: історією, літературою, природничими науками, філософією. Форма мовлення – писемна; форма мовленнєвої діяльності – монолог; функціонально-змістовий тип мовлення – розповідь.

Комунікативно-змістовий аналіз: назва тексту співвідноситься зі змістом; ключові слова тексту: Марія, тріумф, щоденник, прагнення, талант, небезпека.

Текст умовно можна розподілити на декілька комунікативних блоків: а) хист до навчання; б) народжена для тріумфів; в) прагнення до саморозвитку; г) небезпека мати талант.

Композиція тексту забезпечується послідовним розміщенням фактичного матеріалу, який має подієво-розповідну форму.

Аналіз мовних засобів переконує в належності тексту до художнього стилю мовлення; текст увиразнюється епітетами та іншими тропами (вередливий, голосний, тонкий, влучний, високий, наївний тощо).

Виконання САТ у вигляді “лінгвістичного есе” забезпечує розвиток не тільки стилістичних умінь студентів, а й динаміку їхньої професійної мовнокомунікативної компетенції, оскільки такий вид роботи у ВНЗ дає можливість для створення нового, власного тексту в конкретному стилі, що вимагає не тільки глибоких теоретичних знань з мови, а й достатньої комунікативної вправності, умінь поєднувати та добирати мовні кліше, що властиві різним стилям мовлення, впорядковувати синтаксис тощо. Таким чином, навчаючи студентів виконувати комплексний САТ, навчаємо практичним діям в умовах професійної комунікації, розвиваємо такі компетенції, як лінгвістичну, предметну, прагматичну.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і головний редактор В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: Перун, 2003. – 1440 с.
2. Мельничайко В.Я. Види мовного розбору. Українська мова. Довідник. Тернопіль: Богдан, 1997. – 120с.

УДК 372.461:81'233

Н.С. Бородіна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

У статті визначаються та коротко розглядаються основні шляхи вдосконалення комунікативної компетенції майбутніх учителів-словесників за умов кредитно-модульної системи, визначено форми навчання, що сприяють розвитку в студентів умінь і навичок професійного мовлення. До кожної з форм роботи подаються методичні рекомендації та зразки завдань.

The article determines and researches main ways of improvement of future teachers' (linguists') communicating competence provided by credit-model system. It also determines necessary forms of education that help to improve the students' abilities and their professional language skills. To every kind of lessons the article under consideration offers methodical recommendations and examples.

Європейська інтеграція вітчизняного освітнього простору та приєднання України до Болонського процесу зумовили оновлення й урізноманітнення форм, методів і приймів навчання відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищій школі. Зокрема, суттєво збільшилася сьогодні частка самостійної та індивідуальної роботи студентів, іншого, більш сучасного, змісту набувають і такі традиційні форми навчальної діяльності студентів, як лекції, практичні та семінарські заняття тощо.

Досвід роботи за кредитно-модульною системою на факультеті філології та журналістики Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського дає змогу стверджувати, що формування фахової комунікативної компетентності майбутніх учителів-словесників відбувається на заняттях різних типів. Урізноманітнення форм навчання в системі професійної підготовки студентів-філологів є важливим шляхом удосконалення їхньої комунікативної компетентності. Метою статті є визначення й розгляд найбільш ефективних форм роботи, спрямованих на вдосконалення у студентів-філологів професійної комунікативної компетентності.

Лекція [А.Алексюк, Я.Болубаш, С.Вітвицька, О.Морозов, О.Пехота та ін.] є традиційною формою навчання у вищій школі і забезпечує ознайомлення з основним змістом